

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 11.04.2013, sp. zn. 2 To 12/2013, ECLI:CZ:VSPH:2013:2.TO.12.2013.1

Číslo: 18/2014

Právní věta: Závislost oběti, na rozdíl od její bezbrannosti, je stav, v němž se oběť sice nemůže úplně svobodně rozhodovat vzhledem k tomu, že je v určitém směru odkázána na pachatele, není však vůči němu bezbranná a má - pokud nejde o patologickou závislost - stále určitý prostor k svobodnému rozhodování. Stačí i faktický poměr závislosti. Stav závislosti může záležet např. v psychické závislosti poškozené osoby vytvořené v důsledku jejího ovlivnění pachatelem tvrzením, že je léčitel, který jediný je schopen vyléčit nevléčitelnou chorobu, kterou poškozená osoba trpí, a to i za pomoci pohlavního styku. Zneužití takové psychické závislosti poškozené osoby ze strany pachatele k tomu, aby s ním poškozená osoba uskutečnila pohlavní styk, naplňuje znaky trestného činu sexuálního nátlaku ve smyslu § 186 odst. 2 tr. zákoníku, a nikoliv trestného činu znásilnění podle § 185 odst. 1 tr. zákoníku spáchaného formou zneužití bezbrannosti poškozené osoby.

Soud: Vrchní soud v Praze

Datum rozhodnutí: 11.04.2013

Spisová značka: 2 To 12/2013

Číslo rozhodnutí: 18

Číslo sešitu: 5

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Sexuální nátlak, Znásilnění

Předpisy: § 185 tr. zákoníku
§ 186 tr. zákoníku

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Vrchní soud v Praze k odvolání obviněného částečně zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 6. 12. 2012, č. j. 46 T6/2012-1479, a to ve výroku o vině v bodech IV) a V), v nichž byl obviněný uznán vinným zločiny znásilnění podle § 185 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. c) tr. zákoníku a obchodování s lidmi podle § 168 odst. 2 písm. a), odst. 4 písm. a) tr. zákoníku, a ve výrocích o trestech, a podle § 259 odst. 3 tr. ř. sám ve věci rozhodl tak, že v těchto bodech uznal obviněného vinným přečinem sexuálního nátlaku podle § 186 odst. 2, odst. 3 písm. b) tr. zákoníku a za tento přečin a trestný čin podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 4 písm. d) tr. zákoníku mu uložil nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání šesti let s výkonem ve věznici s ostrahou a za další trestné činy mu pak uložil trest odnětí svobody v trvání dvou let a devět měsíců s výkonem ve věznici s ostrahou.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Městského soudu v Praze (dále jen „městský soud“) ze dne 6. 12. 2012, č.j. 46 T6/2012-1479, byl obžalovaný J. J. (dále jen „obžalovaný“) uznán vinným,

- pod bodem I. dílem dokonaným, dílem nedokonaným pokračujícím trestným činem podvodu podle § 250 odst. 1, 2 tr. zákona č. 140/1961 Sb. ve znění účinném do 31. 12. 2009 (dále jen „tr. zák.“),

- pod bodem II. pokračujícím dílem dokonaným, dílem nedokonaným zločinem podvodu podle § 209 odst. 1, 4 písm. d), § 21 odst. 1 trestního zákoníku č. 40/2009 Sb. (dále jen „tr. zákoník“),

- pod bodem III. dalším dílem dokonaným, dílem nedokonaným zločinem podvodu podle § 209 odst. 1, 4 písm. d), § 21 odst. 1 tr. zákoníku,

- pod bodem IV. zvláště závažný zločin znásilnění podle § 185 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. c) tr. zákoníku, kterého se měl obžalovaný dopustit tím, že

poté, co poškozenou J. M., uváděnými skutečnostmi popsány pod bodem III./8) přiváděl vzhledem k obavám o její zdravotní stav do takového stavu psychické bezbrannosti a závislosti na obžalovaném, ve kterém nebyla schopna klást odpor jeho jednání, a navíc i vzhledem k jeho výhrůžkám, např. že když nesplní jeho pokyny, rozhybe její nádor v těle a do druhého dne zemře, tak v důsledku této bezbrannosti a v důsledku pohrůzek těžké újmy:

1) dne 1. prosince 2011 v P. 4, ul. N. S. 24, v hotelu E. C. n. přiměl poškozenou nejdříve k orálnímu sexu, tzn. k pohlavnímu styku provedenému způsobem srovnatelným se souloží, kdy musela sát jeho pohlavní úd až do výronu semene, a poté i ke klasické souloži, přičemž sexuální styk měl dle tvrzení obžalovaného být náhradou za finanční hotovost 121 000,- Kč, kterou po poškozené požadoval jako sankci za nesplnění předchozích úkolů, které jí uložil, avšak poškozená mu nebyla schopná tuto částku předat, a proto se sexuálnímu styku s obžalovaným podvolila, když ze svého pohledu neměla jinou možnost vzhledem k obavě o svůj život vyvolané obžalovaným,

2) dne 5. prosince 2011 v P. 6, nedaleko stanice metra H., ve svém vozidle přiměl poškozenou k orálnímu sexu, tzn. k pohlavnímu styku provedenému způsobem srovnatelným se souloží, kdy musela sát jeho pohlavní úd až do výronu semene s tím, že pokud jej nezvládne uspokojit do 15-ti minut, bude opět následovat finanční sankce, poškozená se sexuálnímu styku s obžalovaným opět podvolila, když ze svého pohledu neměla jinou možnost vzhledem k obavě o svůj život vyvolané obžalovaným a současně ke své finanční situaci, kdy už nebyla schopna předávat obžalovanému další finanční částky,

3) dne 10. prosince 2011 v P. 2, ul. R. 3, v bezejmenném hodinovém hotelu přiměl poškozenou k orálnímu a análnímu sexu, tzn. k pohlavním stykům provedeným způsobem srovnatelným se souloží, když původně požadoval v tento den po poškozené skupinový sex, k němuž však nedošlo, neboť obžalovaný se na smlouvenou schůzku dostavil sám, poškozená se sexuálnímu styku s obžalovaným opět podvolila, když ze svého pohledu neměla jinou možnost vzhledem k obavě o svůj život vyvolané obžalovaným,

přičemž v důsledku jednání obžalovaného uvedeného pod bodem IV./1)-3) došlo u poškozené J. M. k rozvinutí posttraumatické stresové poruchy, tedy vážné poruchy zdraví, významně ji omezující v běžném způsobu života, trvající u poškozené minimálně několik měsíců, tedy dobu přesahující 6 týdnů, a mající tak charakter těžké újmy na zdraví,

- pod bodem V. jednak zvláště závažný zločin znásilnění podle § 185 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. c) tr. zákoníku,

jednak zvláště závažný zločin obchodování s lidmi podle § 168 odst. 2 písm. a), odst. 4 písm. a) tr., jehož se měl dopustit tím, že

poté, co poškozenou J. M., uváděnými skutečnostmi popsány v bodě III./8) přiváděl vzhledem k obavám o její zdravotní stav do takového stavu psychické bezbrannosti a závislosti na obžalovaném, ve kterém nebyla schopna klást odpor jeho jednání, a navíc i vzhledem k jeho výhrůžkám, např. že když nesplní jeho pokyn, rozhýbe její nádor v těle a do druhého dne zemře, že v důsledku této bezbrannosti a v důsledku pohrůzek těžké újmy dne 17. prosince 2011 v P. 2, ul. R. 3, v bezejmenném hodinovém hotelu přiměl poškozenou ke klasické souloži a následně i k orálnímu a análnímu sexu, tzn. k pohlavnímu styku provedenému způsobem srovnatelným se souloží, jak s obžalovaným, tak s J. D. a T. Š., za přítomnosti M. Š., který se do těchto sexuálních aktivit nezapojoval, o nichž obžalovaný poškozené tvrdil, že jsou také léčitelé a skupinový sex s nimi stanovil jako poslední podmínku léčení, kterou poškozená musí splnit,

přičemž v důsledku tohoto jednání obžalovaného došlo u poškozené J. M. k rozvinutí posttraumatické stresové poruchy, tedy vážné poruchy zdraví, významně ji omezující v běžném způsobu života, trvající u poškozené minimálně několik měsíců, tedy dobu přesahující 6 týdnů, a mající tak charakter těžké újmy na zdraví,

Při tomto výroku o vině uložil městský soud obžalovanému napadeným rozsudkem dva tresty, a sice:

Za trestné činy uvedené pod body I. a II. napadeného rozsudku - a za trestný čin podvodu podle § 250 odst. 1 tr. zák., pro který byl obžalovaný pravomocně odsouzen rozsudkem Okresního soudu v Chomutově ze dne 2. 8. 2011, sp. zn. 2T 114/2009, ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 28. 2. 2012, sp. zn. 5 To 501/2011 - uložil městský soud podle § 209 odst. 4, § 43 odst. 2 a § 45 odst. 1 tr. zákoníku obžalovanému souhrnný a společný trest odnětí svobody v trvání čtyř let, pro jehož výkon jej podle § 56 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku zařadil do věznice s ostrahou. Současně podle § 43 odst. 2 tr. zákoníku zrušil výrok o trestu z cit. rozsudku Okresního soudu v Chomutově, a to včetně všech dalších rozhodnutí na tento výrok obsahově navazujících, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

Další (druhý) trest uložil městský soud obžalovanému za trestné činy uvedené pod body III., IV., V. napadeného rozsudku, a to podle § 168 odst. 4, § 43 odst. 1 tr. zákoníku úhrnný trest odnětí svobody v trvání deseti let, pro jehož výkon jej podle § 56 odst. 2 písm. d) tr. zákoníku zařadil do věznice se zvýšenou ostrahou.

Proti tomuto rozsudku podal obžalovaný včasné odvolání, které zaměřil do všech výroků o vině i trestu.

Pokud jde o jednání obžalovaného, jež bylo městským soudem kvalifikováno jako zvláště závažné zločiny znásilnění a obchodování s lidmi, obžalovaný namítl, že poškozená J. M. se rozhodně nenacházela ve stavu bezbrannosti, když mohla svůj vztah s obžalovaným kdykoli přerušit, obrátit se na policejní orgány, zdravotnické orgány či své přátelé a známé. Nic takového však neučinila, ačkoli se jedná o osobu, která netrpí žádnou duševní chorobou. Sexuální chování obžalovaného vůči ní proto nemůže být v žádném případě hodnoceno jako trestný čin znásilnění a už vůbec se nemůže jednat o trestný čin obchodování s lidmi, který předpokládá zacházení s oběťmi zcela jiné povahy, a to jednoznačně proti jejich vůli. Již v porovnání názvu tohoto trestného činu a jednání, jež mělo být obžalovanému prokázáno, je zřejmé, že obžalovaný poškozenou neučinil žádným předmětem obchodu.

V petitu odvolání obžalovaného bylo proto navrženo, aby vrchní soud napadený rozsudek v odsuzující části zrušil a věc vrátil městskému soudu k novému projednání a rozhodnutí.

Vrchní soud v Praze k odvolání obžalovaného napadený rozsudek zrušil ve výroku o vině pod body IV. a V. a v obou výrocích o trestu a podle § 259 odst. 3 tr. ř. znovu rozhodl tak, že obžalovaného uznal vinným pokračujícím přečinem sexuálního nátlaku podle § 186 odst. 2, v případě jednání ad d) též

podle odst. 3 písm. b) tr. zákoníku, jehož se obžalovaný dopustil tím, že

zneužil psychické závislosti poškozené J. M., do které jí přivedl jednáním uvedeným pod bodem III./8 výroku o vině napadeného rozsudku k tomu, aby s ní

a) dne 1. 12. 2011 v P. 4, v ul. N. S. 24, v hotelu E. C. vykonal orální pohlavní styk a poté i soulož, což měla být náhrada za finanční hotovost 121 000,- Kč, kterou jí uložil jako sankci za nesplnění předchozích jím stanovených úkolů,

b) dne 5. 12. 2011 ve svém osobním automobilu v P. 6, nedaleko stanice metra H., opět vykonal s touto poškozenou orální pohlavní styk jako náhradu za finanční sankce, které jí dříve stanovil a které poškozená nebyla schopna zaplatit,

c) dne 10. 12. 2011 v hotelu v P. 2, R. ul. 3, vykonal s touto poškozenou orální a anální pohlavní styk, znovu jako náhradu za finanční sankci, kterou jí stanovil, ale kterou poškozená vzhledem ke svým finančním poměrům nemohla splnit.

d) dne 17. 12. 2011 opět v hotelu v P. 2, R. ul. 3, přiměl tuto poškozenou k souloži a následně i k orálnímu a análnímu pohlavnímu styku s J. D. a T. Š. za přítomnosti M. Š., o kterých tvrdil, že jsou také léčitelé a skupinový sex s nimi stanovil jako poslední podmínku léčení, kterou poškozená musí splnit.

Za tento pokračující přečin a za dílem dokonaný a dílem nedokonaný pokračující zločin podvodu podle § 209, odst. 1, odst. 4 písm. d), § 21 odst. 1 tr. zákoníku, pro který byl uznán vinným pod bodem III. výroku napadeného rozsudku, byl obžalovaný odsouzen podle § 209 odst. 4, § 43 odst. 1 tr. zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání šesti let, pro jehož výkon se podle § 56 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku zařazuje do věznice s ostrahou.

Když vrchní soud podle § 254 odst. 1, 3 tr. ř. přezkoumal zákonnost a odůvodněnost výroků obsažených v odsuzující části napadeného rozsudku, i správnost postupu řízení, jež jim předcházelo, dospěl k následujícím závěrům.

Pokud jde o jednání obsažené pod body IV. a V. výroku napadeného rozsudku, jehož se obžalovaný dopustil jednáním sexuálního charakteru vůči poškozené J. M., učinil městský soud na základě formálně nezávadného a úplného dokazování správné skutkové zjištění, které však nepodřadil pod odpovídající ustanovení zvláštní části trestního zákoníku. Městský soud kvalifikoval toto jednání obžalovaného obsažené pod body IV. a V. jako zvlášť závažné zločiny znásilnění podle § 185 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. c) tr. zákoníku a jednání obsažené pod bodem V. též jako zvlášť závažný zločin obchodování s lidmi podle § 168 odst. 2 písm. a), odst. 4 tr. zákoníku. V případě zvlášť závažného zločinu znásilnění vycházel městský soud z názoru, že obžalovaný oklamal poškozenou J. M. tvrzeními o její nevléčitelné nemoci a svých léčitelských schopnostech do té míry, že ji učinil bezbrannou a její bezbrannosti pak využil k uskutečnění pohlavních styků s ní.

Za stav bezbrannosti však nauka trestního práva i publikovaná judikatura považuje takový stav, kdy se oběť nachází v bezvědomí, v totální opilosti, v hlubokém nebo hypnotickém spánku, pod vlivem drog apod. Za stav bezbrannosti lze považovat i určité druhy duševních poruch, resp. mentální zaostalost oběti, její dětský věk atd., kdy oběť není schopna posoudit význam odporu proti vynucovanému pohlavnímu styku (srov. č. 36/1979, č. 17/1982 a č. 43/1994-II. Sb. rozh. tr.). Poškozená J. M. však v době činu byla devětadvacetiletá žena, která podle znaleckého posudku z odvětví psychiatrie, sexuologie a psychologie netrpí a ani v době činu netrpěla žádnou duševní poruchou, je osobností normálně strukturovanou a její IQ se pohybuje v lepším průměru až lehkém nadprůměru. Je proto třeba souhlasit s právním názorem částečně již naznačeným v napadeném

rozsudku, že vzhledem k dlouhodobému ovlivňování obžalovaným, že trpí nevléčitelnou chorobou a že on je schopen jí vyléčit, a to i sexuálním stykem, byla na obžalovaném závislá, ne však zcela bezbranná. Lze důvodně předpokládat, že o tomto chování obžalovaného mohla informovat policejní či zdravotnické orgány, popř. své přátele, což by zajisté vedlo k nápravě psychického stavu, do něhož se dostala. Závislost oběti, na rozdíl od její bezbrannosti, je stav, v němž se oběť nemůže úplně svobodně rozhodovat vzhledem k tomu, že je v určitém směru odkázána na pachatele, není však vůči němu zcela bezbranná a má - pokud nejde o patologickou závislost - stále určitý prostor k svobodnému rozhodování. Stačí i faktický poměr závislosti (srov. Šámal, P. a kol. Trestní zákoník II. první vydání. Praha: C. H. Beck 2010, 1522 s.). V případě trestného činu (přečinu) sexuálního nátlaku podle § 186 odst. 2 tr. zákoníku je třeba, aby pachatel zneužil závislosti oběti mj. k tomu, že ji přiměje k pohlavnímu styku. O tuto skutkovou podstatu se jednalo v případech obsažených pod body IV./1) - 3) a V. výroku napadeného rozsudku, kdy obžalovaný z výše uvedených důvodů nezneužil bezbrannosti poškozené J. M. k tomu, aby ji znásilnil, ani s ní neobchodoval, ale zneužil její psychické závislosti na něm k tomu, aby v případech uvedených pod bodem IV. sám - a v případě uvedeném pod bodem V. spolu s dalšími dvěma muži (o nichž tvrdil, že jsou také léčitelé a že i oni přispějí k vyléčení této poškozené) - s ní vykonali pohlavní styky.

Obžalovaný se tedy v těchto případech nedopustil zvláště závažného zločinu znásilnění podle § 185 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. c) tr. zákoníku, resp. zvláště závažného zločinu obchodování s lidmi podle § 168 odst. 2 písm. a), odst. 4 písm. a) tr. zákoníku, nýbrž ve všech těchto případech pokračujícího přečinu sexuálního nátlaku podle § 186 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, a v posledně uvedeném případě též podle odst. 3 tohoto ustanovení. Vrchní soud proto z podnětu podaného odvolání napadený rozsudek podle § 258 odst. 1 písm. b), c), d), odst. 2 tr. ř. zrušil ve výroku o vině pod body IV. a V. (a v obou výrocích o trestu), a znovu podle § 259 odst. 3 tr. ř. rozhodl tak, že obžalovaného uznal vinným tímto pokračujícím přečinem, který v posledně uvedeném případě vykazuje znaky kvalifikované znakové skutkové podstaty podle § 186 odst. 3 písm. b) tr. zákoníku, neboť obžalovaný tento přečin spáchal s dalšími dvěma již zmíněnými osobami. Všechny zákonné znaky pokračování v trestném činu jsou podle § 116 tr. zákoníku splněny, přičemž pokračování nebrání ani skutečnost, že u některých útoků jde o základní skutkovou podstatu trestného činu a u jiných o kvalifikovanou skutkovou podstatu téhož trestného činu (srov. č. 42/1979-II. Sb. rozh. tr.).